

STAUROS

č. 19 september 2023

Informátor gréckokatolíckej farnosti Bratislava - Staré Mesto

slovičko k sviatku

Sedembolestná, sedemradostná, spolutrpiaca. Jedným slovom Matka

„Nádherný Francúz má ‚Notre Dame‘, to jest ‚Našu Dámu‘ Pannu v hodvábe s perlami v rukách, domácnosť milujúci Nemec má: ‚Unsere liebe Frau‘, to jest Našu milú ženu, domácu pani. Maďar má: Magyarok Nagyszonya. Maďarovi je všetko ‚nagy‘, ‚nagyságos‘, veľké, veľkomožné a tak prenáša svoju vládybažnosť, vypínavosť aj na náboženské predstavenia. My máme tú najskutočnejšiu patrónku: Sedmiboolestnú Matičku s doráňaným Synom v lone, so srdcom siedmimi mečmi prerazeným. A naskutku, to je tá naša matka Sláva s dotýraným národom v lone svojom.“ Týmito slovami opísal v roku 1911 dôležitosť úcty k Sedembolestnej jej známy šíriteľ vajnorský farár Ferdiš Juriga. O dva roky neskôr už viedol viac než tisíc slovenských pútnikov na Velehrad, kde sa prvý krát na väčšom podujatí prepojila úcta k svätým Cyrilovi a Metodovi (1050 výročie ich príchodu na Veľkú Moravu) s úctou k Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovákov. Vo svojej zapálenej kázni charakterizoval otec Juriga slovenskú mariánsku úctu: „Slovák je ubolený, najradšej má svoju matičku a Pannu Máriu najradšej ctí jak Sedmiboľastnú Matičku, tak že ešte i v rúchu jej ustálená je slovenská farba: biely ručník, modrý plášť, červený odev.“

Slová a činy vajnorského farára sú reprezentatívnou vzorkou úcty k Sedembolestnej v prvej polovici 20 storočia, ktorej vtedajší aktivisti prideliť úlohu pri posilňovaní národnej identity Slovákov. Významnú ruku k tomuto dielu priložil aj pápež Pius XI., keď v roku 1927 vyhovel žiadosti slovenských biskupov a dekrétom *Celebre apud slovaccham gentem (Slávna u slovenského národa)* oficiálne dovolil uctievanie Sedembolestnej Panny Márie ako patrónky Slovenska a Slovákov. Stalo sa tak presne 200 rokov po tom, ako jeho predchodca Benedikt XIII. umožnil jej úctu všeobecne v celej Cirkvi a jej sviatok stanovil na piatok pred Veľkým piatkom. Okrem toho zaviedol pápež Pius VII. ako poďakovanie za vyslobodenie z Napoleonovej internácie ešte jeden termín sviatku na tretiu septembrovú nedeľu, ktorý o sto rokov neskôr Pius X. preniesol na dnešný 15. september. Po reforme liturgického kalendára v roku 1969 zostal už len septembrový termín.

CESTA K SIEDMIM BOLESTIAM

Korene úcty k Bohorodičke nájdeme pri jej Synovi. Čo sa týka nášho prostredia, pomerne známym je stručný opis miesta posledného odpočinku svätého Metoda, ktorý bol pochovaný v hlavnom (*sobornom*) chráme na Veľkej Morave „na ľavej strane za oltárom svätej Bohorodičky“. Keby Krátky Život Konštantína a Metoda prezradil aj miesto a titul chrámu, možno by dnes odborníkom ušetril špekulácie a hypotézy o mieste Metodovho odpočinku.

Každopádne však tento údaj dosvedčuje mariánsku úctu na Veľkej Morave. Zmienku si zasluhuje aj Uhorsko, ktoré sa vďaka svätému Štefanovi a jeho *Regnum Marianum* môže pýšiť európskym prvenstvom, čo sa týka zasvätenia či zverenia sa Panne Márii. Aspekt Márie ako Bolestnej Matky sa objavil v 12. storočí a teologicky je spojený s menom svätého Bernarda z Clairvaux, ktorý sa pri kontemplaní fyzického utrpenia Ježiša Krista sústreďuje aj na vnútorné utrpenie jeho Matky a vníma ich ako jednotný celok. Prvý známy oltár, ktorý bol zasvätený Bolestnej Matke Božej pochádza z roku 1221 a bol v nemeckom cisterciánskom kláštore Schönau v biskupstve Würzburg. O rozšírenie úcty k Bolestnej Matke sa postarala najmä rehoľa servitov. Na ich začiatku pritom nestálo sedem bolestí, ale sedem florentských kupcov, ktorí sa začiatkom roka 1233 rozhodli, že chcú svoj život úplne zasvätiť službe Bohu a ľuďom podľa vzoru Panny Márie. Pri vyobrazovaní *Mater Dolorosa* spočiatku „zdobil“ Máriino srdce jeden meč podľa biblického Simeonovho proroctva (Lk 2,35); neskôr ich bolo päť, podľa piatich Kristových rán a napokon ich počet stúpol na sedem, ako symbol plnosti bolestí Bohorodičky. Počet bolestí však miestami dosahoval až číslo 50. Zoznam dnešných siedmich bolestí Panny Márie sa spomína v roku 1491: 1. Obriezka Ježiša v chráme spojená aj s proroctvom Simeona. 2. Útek do Egypta. 3. Hľadanie dvanásťročného Ježiša v Jeruzalemskom chráme. 4. Uväznenie a umučenie. 5. Ukrižovanie. 6. Snímanie z kríža. 7. Pochovanie. O úcte Sedembolestnej Bohorodičky na Slovensku hovorí aj počet zasvätených chrámov, ktorý predstavuje s počtom 316 kostolov a kaplniek druhú priečku v počte mariánskych patrocínií. (údaj z roku 2009) Nepochybne najznámejšou je bazilika Sedembolestnej Panny Márie v Šaštíne, kde sa každoročne koná národná púť.

SEDEM RADOSTNÁ

Ako protipól k barokovému kultu bolesti sa vyvinul kult radosti. Bolestné udalosti zo života Ježiša a jeho Matky mali vyvážiť tie radostné. V 18. storočí sa radostný aspekt zdôraznil najmä v súvislosti so sviatkom Narodenia Bohorodičky, 8. septembra. V tejto línii schválil pápež Benedikt XIV. na žiadosť portugalského kráľa Jána V. v roku 1745 sviatok *Siedmich radostí Panny Márie*, ktorý sa slávil v nedeľu po 4. júli, ale mal len súkromný charakter. Konkrétne radosti sa opäť spájali s biblickými udalosťami: 1. Anjelovo zvestovanie Márii, že sa stane matkou Spasiteľa. 2. Porodenie Syna bez porušenia panenstva. 3. Kľaňanie sa mudrcov z Východu Ježišovi Kristovi a obdarovanie darmi. 4. Nájdenie strateného Syna po troch dňoch v chráme. 5. Zjavenie zmŕtvychvstalého Syna. 6. Vystúpenie Syna na nebesia. 7. Zoslanie Ducha Svätého Márii a apoštolom. (Podľa inej verzie: Nanebovzatie Panny Márie).

SPOLUTRPIACA

Kým latinská tradícia zaviedla sviatky, ktoré oslavujú atribúty Boha a Bohorodičky, pre kresťanský Východ je typická oslava konkrétnej udalosti z dejín spásy: zvestovanie, narodenie, stretnutie, ukrižovanie, vzkriesenie... Aj preto je sviatok Presvätej Bohorodičky Spolutrpiteľky (východný pendant Sedembolestnej) v oficiálnom liturgickom kalendári gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku záležitosťou posledných desaťročí a jeho zavedenie treba vnímať ako následok latinského vplyvu, ktorému sa oveľa skôr otvorila ľudová zbožnosť. Okrem „západného“ výberu liturgických čítaní zo Svätého písma o tom jasne svedčí aj nešikovné umiestnenie sviatku na desiatu sobotu po Veľkej noci, keď po ukončení paschálneho cyklu (Nedeľa všetkých svätých) sme znova postavení na Golgotu a sledujeme spolu s Bohorodičkou Kristovu agóniu na kríži. Za zmienku stojí aj rozdielne vnímanie Bohorodičky ako bolestnej Matky. V západnom kresťanstve je bolestná Panna Mária predstavovaná ako vyrovnaná žena, ktorá pod krížom posilňovaná hrdinskou vierou stojí. (Stabat Mater) „Byzantská tradícia vidí Bohorodičku ako typickú ženu Orientu. Pri strate toho najdrahšieho, čo mala, svojho jediného Syna, hlasno plače a narieka, kvíli, omdlieva, rozpustí si aj vlasy a nechce sa vzdialiť od Kristovho hrobu, ale túži zostúpiť s ním do podsvetia,“ píše gréckokatolícky kňaz ThDr. Marko Durlák. Vyvážením bolestí presvätej Bohorodičky je populárna mariánska modlitba *akatist*, kde sa neustále opakuje zvolanie „Raduj sa“. Rovnakým pozdravom anjela začína východný kresťan aj modlitbu, ktorú Západniar začne slovami Zdravas Mária... Hoci národy a obrady kladú rôzne akcenty, jeden by mal byť spoločný:

milujúca.

Text bol publikovaný v denníku Štandard.

Bohoslužobný poriadok na obdobie: 18. - 24. 9. 2023

Pondelok	17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) † Paulína
Utorok	17:00 Sv. liturgia (slovenská) * Ivan, Antónia, Anna Emily, Kevin
Streda	17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská)
Štvrtok	17:00 Sv. liturgia (slovenská)
Piatok	17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská)
Sobota	17:00 Sv. liturgia (slovenská) následne: <i>veľká večiereň</i>

NEDEĽA SEDEMNÁSTA PO PÄŤDESIATNICI, 8. hlas

8:00	Utieraň (cirkevnoslovanská)
9:00	Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) * Michal
10:30	Sv. liturgia (slovenská)
12:00	Sv. liturgia (slovenská)
16:00	Sv. liturgia v Bernolákove
17:00	Sv. liturgia (cirkevnoslovanská), následne: <i>večiereň</i>

Bohoslužobný poriadok na obdobie: 25. 9. - 1. 10. 2023

Pondelok	17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská)
Utorok	17:00 Sv. liturgia (slovenská)
Streda	17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská)
Štvrtok	17:00 Sv. liturgia (slovenská)
Piatok	17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská)
Sobota	17:00 Sv. liturgia (slovenská) následne: <i>veľká večiereň</i>

NEDEĽA OSEMŇASTA PO PÄŤDESIATNICI, PRESVÄTÁ BOHORODIČKA OCHRANKYŇA, 1. hlas

8:00	Utieraň (cirkevnoslovanská)
9:00	Sv. liturgia (cirkevnoslovanská)
10:30	Sv. liturgia (slovenská)
16:00	Sv. liturgia v Lehniciach
17:00	Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) následne: <i>večiereň</i>

OZNAMUJEME

- Pozývame všetkých záujemcov na modlitebné stretnutie s rozjímaním nad Božím slovom, ktoré bude v piatok, 22. septembra po sv. liturgii na eparchiálnom úrade.
- Do Vašej pozornosti dávame pochod Bratislava za život, ktorý sa uskutoční v nedeľu 24. septembra o 15:00 hod. na Hlavnom námestí v Bratislave. Ide o verejnú formu prejavu podpory úcty k životu od jeho počatia. Organizátorom podujatia je Inštitút Ladislava Hanusa, záštitu nad podujatím prevzala Bratislavská arcidiecéza. Ďalšie informácie sú k dispozícii na webovej stránke www.bratislavazazivot.sk.
- V nedeľu, 24. 9. 23 budeme o 16. 00 hod. sláviť sv. liturgiu v rímskokatolíckom chráme sv. Štefana Uhorského v Bernolákove.
- V nedeľu, 1. októbra slávime súčasne aj odporúčaný sviatok Presvätej Bohorodičky Ochrankyne (Pokrov). Preto bude deň pred sviatkom veľká večiereň aj s lítiou a požehnaním chlebov. V deň sviatku bude myrovanie.
- V nedeľu, 1. októbra budeme o 17:00 hod. sláviť sv. liturgiu v rímskokatolíckom Chráme Najsvätejšej Trojice v Malackách.
- Pozývame na stretnutia pracujúcu mládež, ktoré vedie o. Andrej Škoviera a ktoré bývajú v utorok po sv. liturgii, cca 18:00 hod.
- Prosíme rodičov, ktorí chcú nahlásiť svoje deti na prípravu na prvú sv. spoveď a eucharistiu, aby tak urobili do konca septembra. Prvé stretnutie sa uskutoční v sobotu, 30. septembra o 15.30 hod. v priestoroch eparchiálneho úradu.
- Ponúkame tiež možnosť individuálnej prípravy dospelých na prijatie všetkých iníciačných sviatostí.
- Upozorňujeme, že od začiatku augusta 2023 platia aj na ulici 29. augusta v Bratislave nové pravidlá, ktoré zaviedli poplatky za parkovanie aj počas víkendu. Odporúčame, aby ste v rámci účasti na bohoslužbách v chráme využívali kapacitné možnosti nášho parkoviska vedľa chrámu. *Parkovať zdarma počas víkendu je stále možné na Sasinkovej a Moskovskej ulici, ktoré sa nachádzajú v blízkosti nášho chrámu.*

ĎAKUJEME

- V rámci zbierky na Kňazský seminár bl. P. P. Gojdiča v Prešove sme v nedeľu 10. septembra prispeli sumou 535 €. Ďakujeme za Vašu podporu nových kňazských povolaní v našej cirkvi.
- Bohu známa osoba prispela na potreby farnosti sumou 60 €, rodina Hnatičová darovala 100 €, rodina Mazúrová darovala pri príležitosti krstu ich dieťaťa 100 €, novomanželia Kalinskí darovali 150 € a Bohu známa rodina darovala 50 €. Všetkým darcom vyslovujeme vďačné „Pán Boh odmeň!“
- Ďakujeme za upratovanie chrámu rodinám: Repickej a Rimovej (9. 9. 23) a rodine Krajňákovej a Telepčákovej (16. 9. 23)
23. 9. 2023 v rozpise nasledujú: rod. Obertanová a Susla
30. 9. 2023 sú na rade rod. Bocková a Jasaňová.
Ďakujeme za Vašu službu.

INFORMUJEME

- Detský folklórny súbor Rutheniačik informuje, že aj tento školský rok od 5. 9. 23 pokračuje vo svojej činnosti zameranej na šírenie rusínskej kultúry. Prihlásiť možno deti od štyroch rokov vyplnením formulára: https://fsruthenia.sk/dfs_rutheniatick

KONTAKT

• V prípade otázok, sv. spovede alebo iných požiadaviek nás, prosím, kontaktujte:

osobne: o. Rastislav Čížik, farár, tel.: 0911/400 845

e-mail: bratislava@grkatba.sk

o. Stanislav Diheneščík, výpomocný duchovný, tel.: 0903/946 717